

Prowadzimy w zielonej zmianie

SPACE ROW NIK

Prowadzimy w zielonej zmianie

Zdjęcia:

Fotografie wykorzystane w publikacji pochodzą od Fundacji PGE lub przedstawicieli parków narodowych:

Biebrzańskiego Parku Narodowego, Kampinoskiego Parku Narodowego, Magurskiego Parku Narodowego, Narwiańskiego Parku Narodowego, Rostoczańskiego Parku Narodowego, Słowińskiego Parku Narodowego, Świętokrzyskiego Parku Narodowego, Wigierskiego Parku Narodowego oraz osób z nimi współpracujących, m.in.:

Grzegorz i Tomasz Kłosowscy, Piotr Tałaaj, Janusz Kupryjanowicz, Artur Wiatr, Jerzy Bachliński, Bogusław Kierkla, Krzysztof Frąckiel, Piotr Dombrowski, Błażej Felczak, Sławomir Rakowski, Jao Matos da Costa, Mikołaj Pruszyński, Andrzej Demczak, Karol Żydałowicz, Wojciech Misiukiewicz, Józef Różański, Janusz Kuszewski, Paweł Szczepaniak, Arkadiusz Adamczyk

PGE ma pod swoją opieką:

5. Biebrzański Park Narodowy

13. Kampinoski Park Narodowy

21. Magurski Park Narodowy

29. Narwiański Park Narodowy

35. Rostoczański Park Narodowy

43. Słowiński Park Narodowy

49. Świętokrzyski Park Narodowy

57. Wigierski Park Narodowy

Spis treści ↗

4. Wstęp

12. Z pełną mocą w dolinie Biebrzy

20. Pomoc w sercu Puszczy!

28. Pomagamy na Beskidzie

42. Z energią... na Rostoczu

55. Wsparcie w sercu Gór Świętokrzyskich

63. Z energią łączymy pokolenia

65. PGE dla parków narodowych

Wstęp

Wyjątkowa różnorodność krajobrazu, wspaniałe widoki, dzikie zakątki, czy unikatowa flora i fauna to tylko niektóre z atrakcji polskich parków narodowych.

Spacerownik po ośmiu parkach narodowych – **Kampinoskim, Biebrzańskim, Rztoczańskim, Wigierskim, Słowińskim, Świętokrzyskim, Magurskim i Narwiańskim Parku Narodowym** to wyjątkowa pozycja, stworzona z myślą o wszystkich miłośnikach polskiej turystyki. Publikacja ta przybliży dziką przyrodę, unikalne ekosystemy, artefakty historyczne i kulturowe, a także infrastrukturę turystyczną, która ułatwi zwiedzanie i spędzanie czasu na łonie natury.

Spacerownik prezentuje listę miejsc, które warto zobaczyć podczas pieszych i rowerowych wycieczek. Odkrywa przed czytelnikiem niezwykle bogactwo świata zwierząt i roślin, a także najciekawsze szlaki i trasy.

Umieszczone na wybranych stronach kody QR, po zeskanowaniu, przekierowują do materiałów filmowych, które ukazują niesamowite krajobrazy, charakterystyczne dla różnych pór roku, a także przybliżają świat zwierząt żyjących w polskich parkach narodowych.

Oddana w Państwa ręce publikacja pozwoli zanurzyć się w polskiej przyrodzie i odkrywać tajemnice skrywane wśród wzgórz, drzew, w falujących na wietrze bujnych łąkach i w szmerzących strumykach.

Zapraszamy do lektury.

Biebrzański Park Narodowy

Odkryj fascynującą faunę i florę największego Parku Narodowego w Polsce i ruszaj na eksplorację najdziwniejszych zakątków naszego kraju.

Dolina Biebrzy jest prawdziwą ostoją dostojnych łośi i miejscem, które chroni najbardziej rozległe i najlepiej zachowane torfowiska niskie w Europie Środkowej i Zachodniej. **Ten tajemniczy i dla wielu wciąż nieodkryty obszar został wpisany na listę najcenniejszych mokradł na świecie (Ramsar).**

Kotlina Biebrzańska jest szczególnie ważnym miejscem przebywania i rozrodu ptaków. Zanotowano tu **303** gatunki – z tej liczby **198** jest lub było w przeszłości gatunkami lęgowymi.

Czeka na Ciebie **14** szlaków pieszych, **15** ścieżek edukacyjnych, **8** szlaków rowerowych, **4** ścieżki biegowe, **2** szlaki konne, **8** szlaków kajakowych.

Województwo podlaskie
Mezoregion Kotlina
Biebrzańska
Powierzchnia **592,23 km²**
Ochrona ścista **7494 ha**

Łoś – biebrzańska populacja liczy ok. **500** osobników.

Odkryj jednego z najrzadszych krajowych motyli – niepylaka mnemozynę.

Podziwiał ponad **1000** gatunków roślin naczyniowych.

Wodniczka jest globalnie zagrożonym gatunkiem ptaka wróblowego, którego $\frac{1}{4}$ populacji zasiedla Kotlinę Biebrzańską.

Punkt Informacji Turystycznej BbPN jest czynny:

- 🍃 Poza sezonem, w dni robocze: **7:30-15:30**
- 🍃 W sezonie (**20.04-10.09**), codziennie: **8:00-17:00**
- 🍃 Tel. 85 738 30 35

Czy wiesz, że...

W 2022 roku przy pomocy Fundacji PGE udało się zbudować platformę gniazdową dla bociana czarnego? Obecnie, w sezonie lęgowym, gniazdo to zajmuje **1 z 3 par bocianów** żyjących w Biebrzańskim Parku Narodowym.

1. Parking / Miejsca postojowe
2. Żółty szlak pieszy
3. Punkt widokowy
4. Siedziba BbPN
5. Kładka
6. Grzędy
7. Bagno Ławki
8. Trzyrzeczki
9. Wilcza Góra
10. Pole namiotowe

Rośliny bagien i torfowisk

W BbPN bywa mokro, nierówno, błotniście, ale torfowiska, trzęsawiska i lasy bagienne są idealnym miejscem do życia dla niezwyklej i rzadko spotykanej roślinności.

Co ciekawe, w Parku możesz spotkać rośliny mięsożerne, które żywią się drobnymi zwierzętami.

Jedną z takich roślin jest **rosiczka okrągłolistna**. Wypatrzysz ją na mszarach, czyli na obszarach bezodpływowych i zabagnionych. Przyjrzyj się uważnie – do jej lepkich listków przyklejają się owady, które potem wchłaniane są przez roślinę.

Z mniej „drapieżnych” gatunków, na uwagę zasługuje między innymi **bobrek trójlistkowy**. Swoim wyglądem przypomina nieco przerośniętą koniczynę. Rozpoznasz go po blad różowych kwiatkach z wystającymi pierzastymi wąsikami.

Jeśli będziesz mieć szczęście, w pobliżu rośliny możesz wypatrzeć skrywające się tam bobry.

Uwaga!

Cała roślinność Parku jest pod ochroną. Szanuj wszystkie spotkane gatunki – nie niszczy i nie zrywaj.

Zobacz, jak **chrupią bobry!**

Gratka dla miłośników storczyków

Obuwik pospolity to jeden z najbardziej okazałych i spektakularnych polskich storczyków. Jego wypukła, żółta główka zwana przez botaników warzątką przypomina bucik.

Tak naprawdę jest to pięknie wyglądająca pułapka na owady, które zwabione intensywnym kolorem, wpadają do środka, zostawiając pyłek z innych kwiatów.

Poznaj moc **ptasich skrzydeł!**

Dlaczego batalion jest symbolem BbPN?

Bo w naszym kraju to właśnie nad Biebrzą występuje najliczniej.

Samce, paradnie upierzone, w okresie godowym zawzięcie się czubią i toczą ze sobą prawdziwe batalie o względy samiczek. Ale spokojnie, nie jest to groźne i bardziej przypomina turniej niż regularną walkę.

Jeśli chcesz spotkać m.in. bataliony, rycyki, czaple białe, rybitwy białostrzydłe, rybitwy białowąse, wodniczkę i bociana czarnego, odwiedź ścieżkę edukacyjną „Biały Grąb”.

Na końcu ścieżki czeka na Ciebie wieża widokowa i bajeczny krajobraz.

Ptaki Biebrzy

Niezależnie od pory roku biebrzańskie tereny zapewniają mnóstwo przyrodniczych atrakcji. Wśród bujnych, szeroko rozpostartych drzew i rozległych torfowisk wypatruj ptaków.

Jeśli będziesz uważny, możesz wyśledzić aż 303 gatunki ptaków, czyli aż 70 proc. awifauny Polski. Dla niektórych ptaków, takich jak np. wodniczka, orlik grubodzioby czy rybitwa białostrzydła, dolina Biebrzy jest jedną z ostatnich ostoi w Unii Europejskiej. Bird Life International uznał te tereny za ostoję ptaków o randze światowej.

W BbPN żyją również inne ptaki, m.in.: **dubelt, czajka, bąk, bielik, krwawodziób, uszatka błotna i błotniak łąkowy.**

W zacienionych zakamarkach, na słonecznych łąkach i grząskich torfowiskach **czekają na Ciebie:**

58
gatunków ssaków

37
gatunków ryb

303
gatunki ptaków

13
gatunków płazów

5
gatunków gadów

Na pewno nie zobaczysz ich wszystkich za pierwszym razem, **ale to właśnie dobry pretekst, by odwiedzić nas jeszcze raz i kolejny...**

Zobacz Biebrzę z góry!

Jest co oglądać

Powierzchnia Biebrzańskiego Parku Narodowego dzieli się na 3 baseny:

- ❖ **Północny**, obejmujący dolinę na wschód od Sztabina. Słynie z niezbyt rozległych torfowisk, ale za to skrywających olbrzymie bogactwo rzadkich i chronionych roślin.
- ❖ **Środkowy**, od Sztabina do Osowca. Ma kształt trapezu i przyciąga turystów charakterystycznymi, piaszczystymi wydhami Grzęd.
- ❖ **Południowy**, zwany również dolnym. W sam raz dla odkrywców, którzy lubią najbliższe zakątki.

Łamigłówki

Park leży w pełnej różnorodności biologicznej krainie zwanej Kotliną Biebrzańską. Ogromnym bogactwem florystycznym siedlisk są liczne gatunki mchów i roślin naczyniowych. Wśród drzew dominują **3 gatunki**.

Znajdziesz je w wykreślance!

M E T E M I O R Y Z K O
 Ł P L A N E A T A J K K
 K O S A T E S L I T A S
 O M A R W P O E R N I I
 M K Ś W I O L S Z A W A
 E S T W E N D U S R Z Z
 M A K O R Ł A M O S S O
 T Ł O D Z O Ń G A C E Z
 A R M L B U S C Z N A R
 Z Y Ł S A A Z T E K I B
 M K O S I M I C Z N Y Ę

Złam szyfr poniżej, a dowiesz się, które zwierzęta czują się u nas jak w niebie.

Biebrzański Park Narodowy znany jest również jako... P

tu wpisz hasło

wskazówka

ABCDE	FGHIJ	KL̄LMN	OPRST	UWXYZ
1	2	3	4	5
2	5	1	4	4
4	4	1	4	2
4	3	1	5	1
2	4	2	4	1
2	4	1	2	2

odpowiedź

Jak zwiedzać?

O tym musisz pamiętać!

- W Parku możesz przebywać w ciągu dnia oraz godzinę przed wschodem słońca i godzinę po jego zachodzie.
- Na szlakach lądowych grupy powyżej 7 osób są zobowiązane zwiedzać Park pod opieką licencjonowanego przewodnika.
- Możesz biwakować i rozpalać ogniska, ale wyłącznie w miejscach do tego wyznaczonych.
- Jeśli chcesz łowić ryby, musisz posiadać licencję. Na spływy kajakowe obowiązuje oddzielna karta wstępu.

*Pssst... postuchaj,
jak tokuje dubelt!*

Twój plan na wyprawę

W BbPN jest co zwiedzać, dlatego przedstawiamy **plan na 7 dni!** Dostosuj go do swoich możliwości i... do zobaczenia!

Dzień 1: Przespaceruj się ścieżkami edukacyjnymi przy siedzibie Parku i odwiedź **Muzeum Twierdzy Osowiec**.

Dzień 2: Przejdź się szlakiem „**Grobla Honczarowska**” i odkryj „**Bagno Ławki**”.

Dzień 3: Czas na spacer szlakiem „**Barwik-Gugny**” lub ścieżką edukacyjną „**Biały Grąd**”.

Dzień 4: Zapraszamy na szlaki turystyczne **Grzęd**.

Dzień 5: Wybierz się na spływ kajakowy Biebrzą od Goniądza do Osowca.

Dzień 6: Wsiądź w samochód i zrób sobie wycieczkę wokół basenu południowego doliny Biebrzy.

Dzień 7: Odkryj ścieżkę „**Szuszalewo-Nowy Lipsk**”.

Z pełną mocą w dolinie Biebrzy

Różnorodność biologiczna

W 2022 roku Biebrzański Park Narodowy wspólnie z PGE zrealizował działania edukacyjne w myśl hasła „**Różnorodność biologiczna wokół nas**”. W ramach tych działań zorganizowano 2 konkursy dla uczniów klas VII i VIII z województwa podlaskiego.

- Konkurs Wiedzy Ekologicznej
- Konkurs Wiedzy o Biebrzańskim Parku Narodowym

Ponadto, **PGE wsparło inicjatywę 2 konkursów dla uczniów biebrzańskich szkół podstawowych**, których celem było podkreślenie ogromnego znaczenia bioróżnorodności obszarów wodno-błotnych i ich roli dla przyrody i człowieka.

- Konkurs „**Dziki zakątek różnorodności biologicznej**”
- Konkurs „**Różnorodność biologiczna wokół nas**”

Monitoring ptaków lęgowych

PGE wsparło projekt monitoringu ptaków lęgowych ekosystemów nieleśnych BbPN, który polegał na trzykrotnym liczeniu ptaków w okresie lęgowym – w sumie na 50 transektach.

Dzięki temu udało się uchwycić trendy w liczebności ptaków lęgowych oraz porównać ją z analogicznymi zmianami zachodzącymi w skali całego kraju i regionu.

Zobacz taniec żurawi!

Kampinoski Park Narodowy

Czas na przygodę w sercu puszczy. Kampinoski Park Narodowy jest drugim co do wielkości parkiem narodowym w Polsce. Położony w pradolinie Wisły, graniczy z Warszawą i jest ostoją dla różnorodnej przyrody.

W KPN zachwycisz się krajobrazem, który tworzą ciągnące się równoleżnikowo pasy wydm i mokradł, w większości porośnięte lasami.

To jeden z największych w Europie obszarów wydm śródlądowych. Bezcenną wartością jest tradycyjny mazowiecki krajobraz z mozaiką lasów, pól, łąki pastwisk.

Na otwartych terenach wrzosowisk żyje lelek – rzadki gatunek ptaka nocnego.

Nad starorzeczami Wisły możesz spotkać wydrę.

Województwo mazowieckie
Mezoregion Kotlina Warszawska
Powierzchnia **38544,33 ha**
Ochrona ścisła **22 obszary** –
12% terenu Parku

Odpoczniesz na **1 z 12 polan** wypoczynkowych.

Zanim na drzewach rozwiną się liście, zakwitają zawilce gajowe, przylaszczki i gajowiec żółty.

Przespacerujesz się po **10 ścieżkach** dydaktycznych.

Podziwiał podziwiał ponad **1400** gatunków roślin naczyniowych.

Puszcza jest również domem dla kun, lisów i rysi.

Czeka na Ciebie **360 km** szlaków pieszych oraz **200 km** szlaków rowerowych.

Organizacja imprez turystycznych, rekreacyjnych i sportowych, a także rozpalanie ognia dopuszczone jest tylko w wyznaczonych miejscach i wymaga zgody dyrektora KPN.

Dyrekcję KPN i Centrum Edukacji w Izabelinie, ul. Tetmajera 38 odwiedź w: dni powszednie: **7:30-15:30**

A Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny w Granicy w: wt-pt: **8:00-16:00** soboty: **10:00-16:00**

Telefon kontaktowy: (022) 722 60 01

Adres e-mail: dyrekcja@kampinoski-pn.gov.pl

1. Krzywa Góra
2. Skansen budownictwa puszczańskiego w Granicy
3. Ścieżka dydaktyczna "Wokół Bieli"
4. Roztoka
5. Muzeum-Miejsce Pamięci Palmiry
6. Zaborów Leśny
7. Izabelin – siedziba KPN

Kilka faktów

Ostoja ptaków

Kampinoskie mokradła i stare drzewostany są cennymi ptasimi ostojami – szczególnie dla gatunków rzadkich i zagrożonych wyginieciem. W KPN i jego strefie ochronnej możesz spotkać ponad **220 gatunków ptaków**, w tym **160 gatunków lęgowych**.

W 1999 r. Parlament Europejski uznał KPN za ostoję ptaków o randze europejskiej.

Na mocy Dyrektywy Ptasiej chroni się tu **49 gatunków**, wśród których są, m.in.: gniazdujący na wrzosowiskach lelek, mieszkający w olsach żuraw oraz związana z grądami muchotłówka mała.

Park jest również domem dla ptaków szponiastych, m.in. jastrzębi i myszotówów. Pożywienia na wykaszanych kampinoskich łąkach szukają orliki krzykliwe i bieliki.

Co krywa Puszcza?

Większość terenów wydmych w Puszczy Kampinoskiej porastają drzewostany sosnowe i sosnowo-dębowe. Stare sosny, osiągające wysokość 30 metrów i ponad półmetrową pierśnicę, przetrwały w obszarach ochrony ścisłej, m.in.: Nart, Wilków i Sieraków. Żyją tu, m.in.: pachnica dębowa, kruszczyca okazała i zgniotek cynobrowy – owady związane z dobrze zachowanymi, starymi lasami.

U podnóża wydmy zauważysz grądy, które najpiękniej wyglądają wiosną, w okresie kwitnienia roślin runa leśnego.

Na skutek działalności człowieka, na osuszonych terenach bagiennych powstały półnaturalne zbiorowiska łąkowe, będące miejscem występowania rzadkich gatunków, np. goździka pysznego i kosańca syberyjskiego.

Kilka faktów

Czy to łoś?

Symbolem KPN jest łoś, czyli największy ssak kopytny z rodziny jeleniowatych w Polsce. Spotkasz go na terenach leśnych, zakrzewionych, podmokłych, a także na bagnach, mokradłach i torfowiskach.

Zimą łosie lubią przebywać na wyżej położonych terenach, gdzie w lasach iglastych znajdują pokarm. Warto wspomnieć, że łosie wytępiono tu w pierwszej połowie XIX wieku, a odtwarzanie populacji rozpoczęło w 1951 roku, czyli jeszcze przed powstaniem Kampinoskiego Parku Narodowego.

Obecnie populacja łosi liczy ok. 350 osobników.

Ciekawostka:

W 2000 roku Kampinoski Park Narodowy został uznany przez UNESCO za **Światowy Rezerwat Biosfery**.

Od 2004 roku jest także obszarem „Natura 2000”.

W sercu **Puszczy Kampinoskiej** czeka na Ciebie...

50% gatunków krajowej fauny

ok. **16 500** gatunków zwierząt

15 par bociana czarnego

220 gatunków ptaków

150 zbiorowisk roślinnych

W Granicy czeka na Ciebie Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny im. Jadwigi i Romana Kobendzów, skansen budownictwa puszczańskiego oraz wieża widokowa. Z kolei w Izabelinie do dyspozycji grup i turystów indywidualnych jest Centrum Edukacji KPN.

Wstęp do Parku jest bezpłatny.

Jest co oglądać

To **jedyny park narodowy na Mazowszu**. Rocznie odwiedza go blisko **1,5 mln turystów**.

Teren KPN może służyć do celów naukowych, edukacyjnych i turystycznych, ale od odwiedzających wymaga się poszanowania zasad i respektowania regulaminu obowiązującego na terenie Parku.

W KPN możesz przebywać od świtu do zmierzchu. Jeśli chcesz odwiedzić KPN - pamiętaj, żeby poruszać się wyłącznie po oznaczonych szlakach turystycznych.

Poza wycieczkami i spacerami jest to dobre miejsce do uprawiania innych form rekreacji, jak: jazda na rowerze, nordic walking, a zimą - narciarstwo biegowe.

Łamigłówki

Interesującą grupą ssaków zamieszkujących KPN są... nietoperze. Nie spotkasz ich zimą, bo tę porę roku spędzają w miejscach hibernacji – w ziemiankach i piwniczkach, dostosowanych przez przyrodników do ich potrzeb.

Rozszyfruj tekst, a dowiesz się jeszcze więcej.

.ygrazs kecag i ynšel ceiworob
,ysołwokydył kecon ,yżud kecon
:ąs imyzsjeinneccjan hcyrótk z
,yzrepotein wóknutag 61 ejutyb
ogewodoraN ukraP
ogeiksonipmaK eineret aN

Odpowiedź:

Jakie zwierzęta
możesz spotkać w KPN?

W Puszczy Kampinoskiej licznie występują sarny i dziki. Na stałe zadomowił się też jeleń.

W okolicach cieków wodnych zaobserwujesz bobry, które zasiedliły niemal wszystkie kanały i zbiorniki.

Trzy gatunki żyjące w KPN były reintrodukowane, czyli ponownie wprowadzane po wielu latach nieobecności. Tak było w przypadku łosia, rysia i bobra.

Do Puszczy powróciły i zamieszkały na stałe przez lata niewidziane wilki

Pomoc
w sercu Puszczy!

Rozpoczęta w 2022 roku współpraca KPN z Fundacją PGE pozwoliła na realizację kilku ważnych działań. Zakupiono 10 fotopułapek, które pomagają w obserwacji i monitoringu zwierząt żyjących w kampinoskich lasach. Zarejestrowany dzięki urządzeniom materiał został opublikowany w mediach społecznościowych i posłużył do popularyzacji rodzimej przyrody.

Broszura informacyjna

Przy wsparciu finansowym Fundacji PGE udało się również wznowić bogato ilustrowaną broszurę, która zawiera podstawowe informacje na temat KPN – jego wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych, a także funkcji, jaką spełnia w ochronie przyrody, edukacji i turystyce. Fundacja PGE sfinansowała druk 2 tys. egzemplarzy.

Wznowiono także popularno-naukowe czasopismo "Puszcza Kampinoska" wydawane przez KPN od 1992 roku. Kwartalnik prezentuje materiały dotyczące fauny i flory, wywiady, a także zdjęcia przyrodnicze oraz relacje ze spotkań i wydarzeń odbywających się na terenie Puszczy Kampinoskiej.

Poszczególne numery można pobrać na stronie KPN:
<https://kampinoski-pn.gov.pl/do-sciagniecia>.

Przyroda na pierwszym planie

W ramach współpracy KPN z Fundacją PGE zrealizowano 5 filmów pod hasłem „Kampinoski Park Narodowy – skarb w sercu Mazowsza”. Filmy ukazują przyrodę KPN oraz pracę wolontariuszy.

Oprócz tego zorganizowano również całodniowe spotkanie dla dużej grupy dzieci z terenów objętych wojną w Ukrainie.

Magurski Park Narodowy

Ruszaj po kolejne przygody i zachwyć się najbardziej lesistym, polskim parkiem narodowym, którego powierzchnię w aż 95% zajmują ekosystemy leśne.

Beskid Niski to najniższa część polskich Karpat, a konkretniej obszar przejściowy między Karpatami Wschodnimi a Zachodnimi. Spójrz w górę, a być może dostrzeżesz króla przestworzy, czyli... orła przedniego.

Na Ferdlu możecie wejść na drewnianą wieżę widokową.

Spaceruj 1 z 10 szlaków pieszych lub wjedź na 1 z 10 szlaków rowerowych.

Szczyt Wątkowa – najwyższy punkt Parku (845,94 m n.p.m.)

Najkrótszy szlak Rozdziele-Ferdel przejdiesz w 45 min.

Czas przejazdu: w ok. 1,5h przejedziesz najdłuższy szlak 25 km

Wyteż wzrok i odkryj nadobnicę alpejską – tutaj znajduje się jej najlepiej zachowana populacja w Polsce.

W MPN żyją 3 grupy rodzinne wilka szarego.

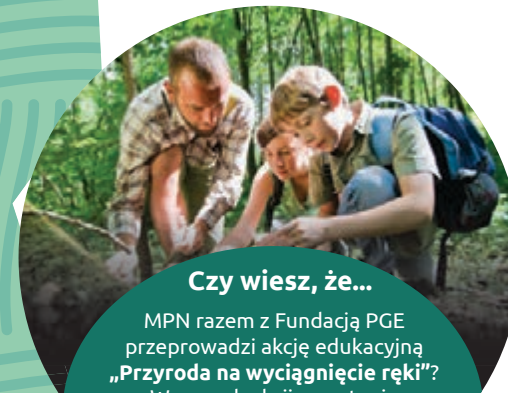
Magurskie rzeki i strumienie patrolują raki szlachetne, które są wskaźnikiem czystości wody.

W Parku żyją jelenie – ok. 525 osobników.

Województwo podkarpackie/małopolskie
Mezoregion Beskid Niski
Powierzchnia 194,389 km²
Ochrona ścisła 2407,7 ha

Czy wiesz, że...

MPN razem z Fundacją PGE przeprowadzi akcję edukacyjną „Przyroda na wyciągnięcie ręki”? W ramach akcji powstanie m.in. interaktywna tablica edukacyjna w Ogrodzie Dydaktycznym.

1. Bezpłatne parkingi w Folszu
2. Szczyt Wątkowa
3. Szczyt Magura
4. Siedziba MPN
5. Cerkiew w Świątkowej Wielkiej
6. Huta Polańska / Schronisko

Ośrodek Edukacyjno-Muzealny im. Jana Szafrąńskiego w Krepnej jest czynny:

Poza sezonem (2.11-30.04), wtorek-piątek: 7:00-15:00.

W sezonie, wtorek-piątek: 7:00-17:00
sobota-niedziela: 9:00-17:00.

Kilka faktów

W lasach i w przestworzach

W Magurskim Parku Narodowym możesz spotkać zarówno duże drapieżniki, jak i wszystkie pięć, krajowych gatunków płazów ogoniastych.

W lasach żyją wilki, rysie i niedźwiedzie, a ofiarami wilczych łowów najczęściej padają jelenie, na których później żerują m.in. orły przednie, kruki i myszotowy.

Jeśli jesteś w Parku wiosną lub latem, spójrz w niebo! Kto wie, być może uda Ci się dostrzec polujące na gryzonie orliki krzykliwe. Jeśli jednak zdecydowałeś się na zimową przygodę – uważaj, niedźwiedzie czasem lubią zrobić psikusa i budzą się wcześniej. Ich budzące respekt tropy wyśledzisz na warstwie śnieżnego puchu.

Wśród węży, z zimowego snu jako pierwsze budzą się żmije zygzakowate. Następnie zaskrońce zwyczajne, a na koniec gniewosze plamiste.

Zobacz, co Cię czeka w MPN

Poznaj magurskie ekosystemy leśne

20% Sośniny
60% Buczyny
3,5% Olszyny
2% Jedliny

Sprawdź, jak wygląda monitoring ptaków!

5 gatunków płazów ogoniastych

Magurski Park Narodowy jest jednym z nielicznych miejsc w Polsce, w którym występuje wszystkie 5 rodzimych gatunków płazów ogoniastych.

Traszki: grzebieniasta, zwyczajna, górską i karpacką rozmnażają się w zbiornikach wody stojącej.

Z kolei **salamandra plamista**, po odbytych na lądzie godach, rodzi larwy w górskich strumieniach.

Zajrzyj do fotopułapek!

Kilka faktów

Rozpostarte skrzydła orlika

Czy wiesz, że symbolem Magurskiego Parku Narodowego jest orlik krzykliwy?

Żyje tu jedna z najliczniejszych populacji tego ptaka w Polsce – **około 25-30 par**.

Orlika spotkasz od kwietnia do września, na zimę odlatuje do centralnej lub południowej Afryki.

Jakie zwierzęta możesz spotkać w naszych lasach?

ryś euroazjatycki
4 osobniki
żbik europejski
min. 5 osobników

myszołów zwyczajny
min. 60 par
puszczyk uralski
50-60 par

Jest co oglądać 📺

Magurski Park Narodowy położony jest w blisko 90% na terenie województwa podkarpackiego, a w niespełna 10% na terenie województwa małopolskiego.

Obszar Parku umiejscowiony jest:

- 🌿 w 3 powiatach, tj. jasielskim, krośnieńskim oraz gorlickim,
- 🌿 w 7 gminach: Krempna, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski, Dębowiec, Dukla, Lipinki, Sękowa.

MPN i jego otoczenie są obszarem stykania się i przenikania wielu kultur. To, co najbardziej przykuwa uwagę, to **cerkwie w stylu zachodniołemkowskim**. Znajdziesz je w Krempnej, Świątkowej czy Kotani.

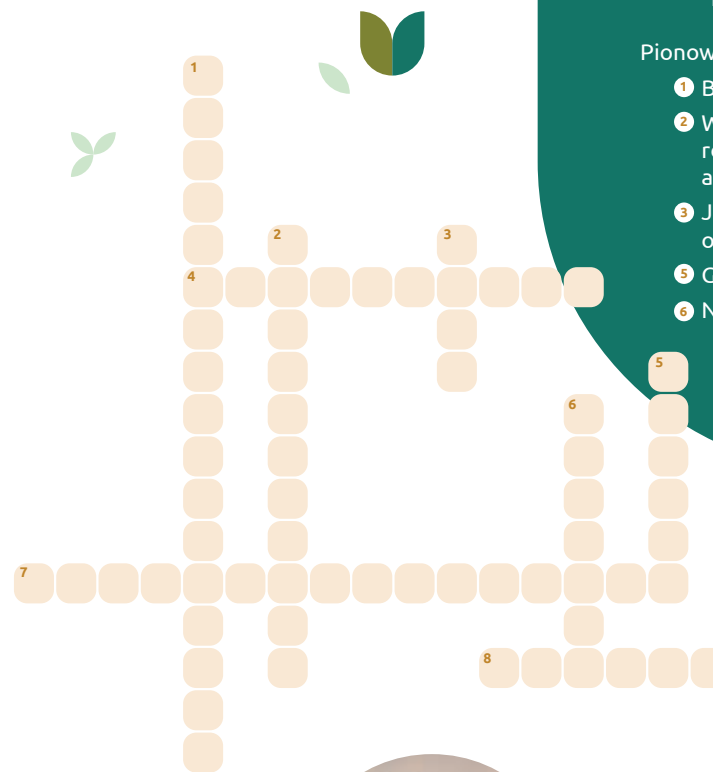
Zobacz rozwój Ośrodka Edukacyjno-Muzealnego

Łamigłówki 🧩

Magurski Park Narodowy skrywa wiele tajemnic. Część z nich już poznałeś, a część czeka na odkrycie!

Rozwiąż krzyżówkę i zostań znawcą Parku.

Poziomo:

- 4 Jeden z największych drapieżników w MPN
- 7 Najliczniejszy gatunek ryb w MPN
- 8 Kwiat, na który Łemkowie mówili "królicze uszy"

Pionowo:

- 1 Błękitny chrząszcz w cętki
- 2 W MPN występują 2 piętra roślinności. Jedno to pogórze, a drugie?
- 3 Jaki gatunek zamieszkuje obszar 150-200 km²?
- 5 Gdzie odlatują orliki krzykliwe?
- 6 Najwyższy szczyt w MPN

W MPN oprócz orlików możesz spotkać także orły przednie, myszołowy zwyczajne oraz puszczyki uralskie.

Znasz je dobrze? To się okaże! Podpisz odpowiednio zdjęcia!

Jak zwiedzać?

O tym musisz pamiętać!

- ❖ Park możesz zwiedzać pieszo, konno lub na rowerze przez cały rok od wschodu do zachodu słońca.
- ❖ Pamiętaj, żeby zachować ciszę.
- ❖ Jeśli chcesz zorganizować imprezę edukacyjną, turystyczną, sportową lub rekreacyjną, musisz otrzymać zgodę Dyrektora Parku.
- ❖ Śmieci, resztki pożywienia i opakowania musisz zabrać ze sobą. Ze względu na ochronę dziko żyjących zwierząt, przy szlakach turystycznych nie ma pojemników na odpadki.
- ❖ Zdjęcia możesz robić aparatem lub smartfonem, ale nie dronem.

Twój na plan na wyprawę

W MPN jest aż **10 szlaków pieszych**. Wybierz jeden z nich lub... przejdź wszystkie!

Nie jest to możliwe podczas jednej wizyty, dlatego zapraszamy do regularnych powrotów.

Szlak czerwony: Ustroń-Wołosate, **20,5 km**

Szlak niebieski im. K. Pułaskiego: Grybowo-Ustrzyki Górne, **24,5 km**

Szlak niebieski: Rozdziele-Ferdel, **2,5 km**

Szlak zielony: Gorlice-Ożenna, **41,5 km**

Szlak czarny: Folusz-Ferdel, **6,5 km**

Szlak żółty: Mrukowa-Trzy Kopce, **3,2 km**

Szlak żółty: Tylawa-Baranie, **5 km**

Szlak żółty: Przetęcz Mazgalica-Huta Polańska, **1 km**

Szlak żółty: Krempna-Bartne, **17,6 km**

Podane długości dotyczą szlaków położonych na terenie MPN.

Pomagamy w Beskidzie!

Chrząższc brzmi w... Magurskim Parku Narodowym

Fundacja PGE wspomogła badania naukowe dotyczące biologii i ekologii lokalnej populacji jednego z priorytetowych dla MPN oraz sieci Natura 2000 chrząszczy z rodziny kózkowatych - tj. **nadobnicy alpejskiej** (*Rosalia alpina*).

Planowo badania zostaną przeprowadzone w 2023, 2024 roku i będą dotyczyć dwóch zakresów.

- ❖ Badania telemetryczne – mówiące o zdolnościach dyspersyjnych oraz zasięgu osobniczym owadów.
- ❖ Badania genetyczne – pokazujące kondycję zdrowotną magurskiej populacji nadobnicy.

Z uzyskana z tych badań wiedza zwiększy skuteczność działań mających na celu ochronę tego niezwykle cennego gatunku chrząszcza.

Przyroda na wyciągnięcie ręki

W ramach akcji edukacyjnej „Przyroda na wyciągnięcie ręki” w 2023 i 2024 roku zostaną zrealizowane:

- ❖ uzupełnienie funkcji edukacyjnej Ogrodu Dydaktycznego MPN – etap I: wykonanie koncepcji i projektu, a także montaż interaktywnej tablicy edukacyjnej,
- ❖ wsparcie realizacji festiwalu edukacyjnego „U źródeł natury” – sfinansowanie wykładów i zajęć praktycznych, które zostaną udostępnione na zasadzie otwartych licencji, a także pracy profesjonalnego grafika wykonującego zapis graficzny na specjalnych piankach oraz jego późniejszą digitalizację.

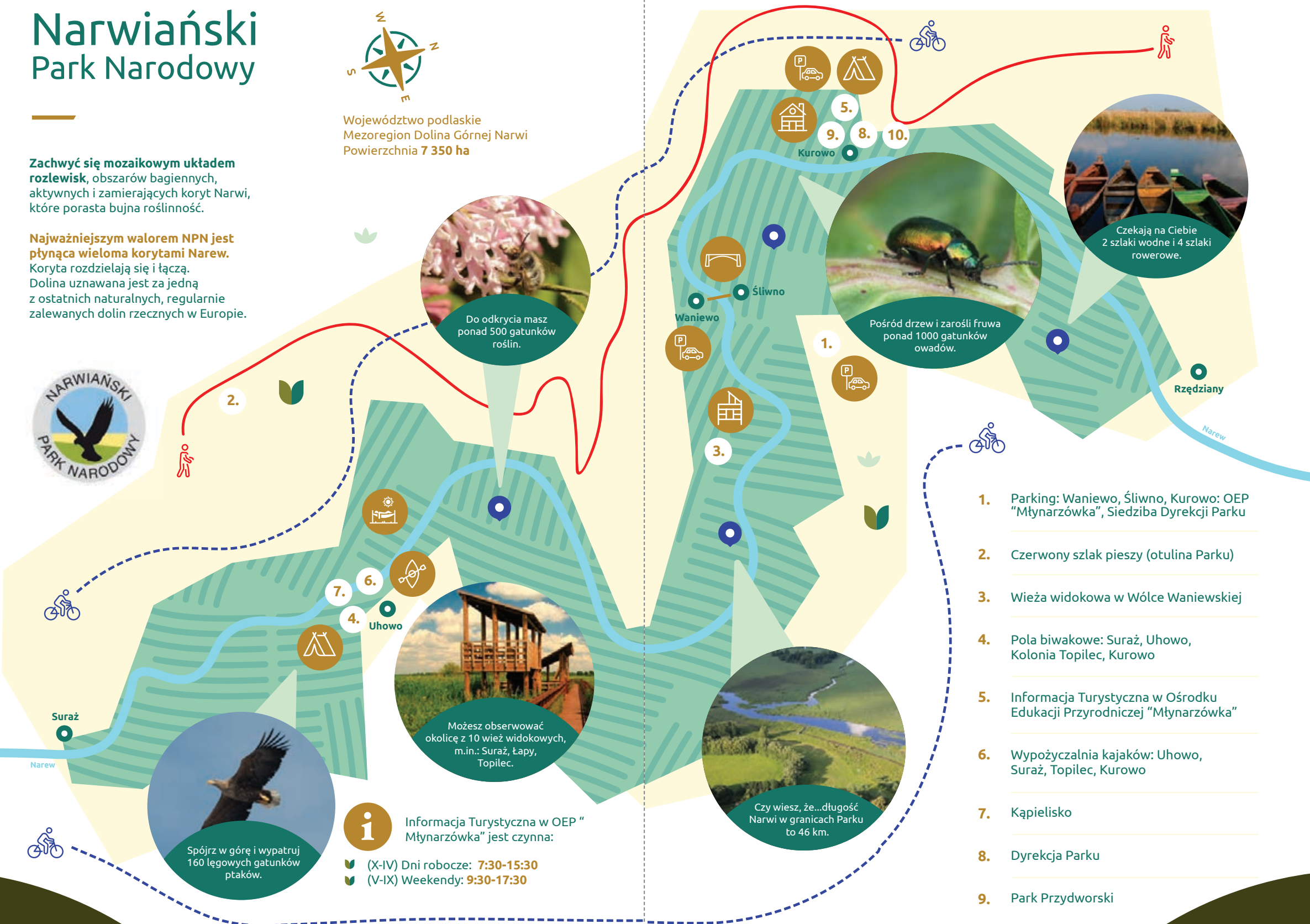
Narwiański Park Narodowy

Województwo podlaskie
Mezoregion Dolina Górnej Narwi
Powierzchnia 7 350 ha

Zachwyć się mozaikowym układem rozlewisk, obszarów bagiennych, aktywnych i zamierających koryt Narwi, które porasta bujna roślinność.

Najważniejszym walorem NPN jest płynąca wieloma korytami Narew. Koryta rozdzielają się i łączą. Dolina uznawana jest za jedną z ostatnich naturalnych, regularnie zalewanych dolin rzecznych w Europie.

Do odkrycia masz ponad 500 gatunków roślin.

Pośród drzew i zarośli fruwa ponad 1000 gatunków owadów.

Czekają na Ciebie 2 szlaki wodne i 4 szlaki rowerowe.

Możesz obserwować okolicę z 10 wież widokowych, m.in.: Suraż, Łąpy, Topilec.

Czy wiesz, że... długość Narwi w granicach Parku to 46 km.

Spójrz w górę i wypatruj 160 lęgowych gatunków ptaków.

i Informacja Turystyczna w OEP "Młynarzówka" jest czynna:

- 🌿 (X-IV) Dni robocze: 7:30-15:30
- 🌿 (V-IX) Weekendy: 9:30-17:30

1. Parking: Waniewo, Śliwno, Kurowo: OEP "Młynarzówka", Siedziba Dyrekcji Parku
2. Czerwony szlak pieszy (otulina Parku)
3. Wieża widokowa w Wólce Waniewskiej
4. Pola biwakowe: Suraż, Uhowo, Kolonia Topilec, Kurowo
5. Informacja Turystyczna w Ośrodku Edukacji Przyrodniczej "Młynarzówka"
6. Wypożyczalnia kajaków: Uhowo, Suraż, Topilec, Kurowo
7. Kąpielisko
8. Dyrekcja Parku
9. Park Przydworski

Kilka faktów

Tam, gdzie wyrastają szuwały

Narwiański Park Narodowy jest niezwykle klimatycznym miejscem, w którym ekosystemy lądowe przenikają się z ekosystemami wodnymi.

Bogata sieć koryt rzecznych sprawia, że **Dolina Narwi to w przeważającej mierze obszar bagienny.**

Szybko zauważysz, że dominują szuwały trzcinowe, turzycowe, wilgotne łąki i zakrzaczenia wierzbowe.

Obszarów leśnych jest niewiele – **mniej więcej 2%, z przewagą bagiennych olsów i borów sosnowych.**

To, co naprawdę może Cię zachwycić, to duża różnorodność roślin wodnych.

Spotkasz tu całkowicie zanurzone w toni wodnej zbiorowiska rdestnic czy rogatka sztywnego. Magicznie wyglądają również rośliny o liściach pływających, takie jak żabiściek pływający czy zbiorowiska lilii wodnych.

Zwróć uwagę na...

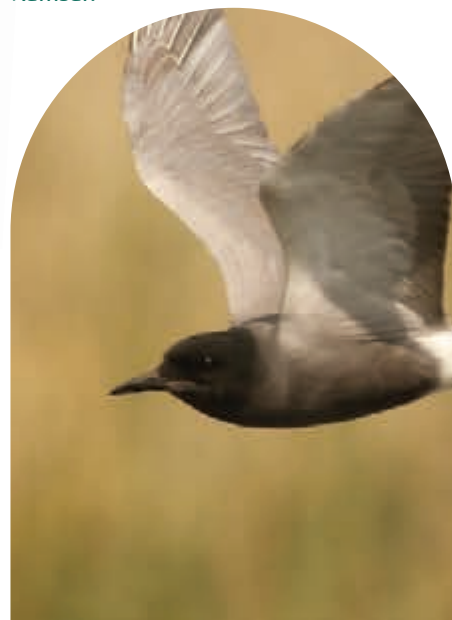
trzciniowiska, turzycowiska i wszelkiego rodzaju zarośla, które są idealnym miejscem do żerowania i gniazdowania ptaków wodno-błotnych.

Pod specjalną ochroną

W Narwiańskim Parku Narodowym występują obszary ochrony czynnej i krajobrazowej.

Warto wyróżnić obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk sieci Natura 2000, obszar **Specjalnej Ochrony Ptaków**, jak również tereny objęte Konwencją Ramsar.

Kilka faktów

Ktoś tu rozwija skrzydła

Na terenie NPN i otuliny spotkasz około 213 gatunków ptaków, które stanowią niemal połowę awifauny Polski.

Wiosną możesz się przekonać, że Dolina Narwi to doskonałe miejsce odpoczynku ptaków podczas wiosennych przelotów. **W Parku zaobserwujesz również aż 28 gatunków zagrożonych w skali światowej lub europejskiej, wśród nich bąki, bataliony, dubelty, wodniczki, derkacze i rybitwy czarne.**

Błotniak stawowy symbolem NPN

Ten drapieżny ptak podczas swobodnego lotu unosi skrzydła do góry, tworząc literę V.

Samicę poznasz po brunatnym upierzeniu i jasnej głowie, a samca po upierzeniu brązowym, szarym ogonie i szaro-czarnych skrzydłach.

Co ciekawe, błotniak zakłada gniazda na ziemi, w gęstych trzcinach.

W szuwarach, zaroślach, w wodzie i między drzewami spotkasz...

ponad
200 gatunków ptaków

ok.
40 gatunków ssaków
13 gatunków ptaków

21 gatunków ryb

Jest co oglądać

Narwiański Park Narodowy skrywa wiele miejsc, które warto zobaczyć.

Jak może wyglądać Twoja wycieczka?

- Odwiedź Ośrodek Edukacji Przyrodniczej **"Młynarzówka"**.
- Przejdź się kładką **Waniewo-Śliwno** i zachwyć się ścieżką z pływającymi pomostami.
- Wybierz się do Kurowa i podziwaj Park przydworowski oraz **"Kładkę wśród bagien"**.
- Wejźdź na punkt widokowy **"Zerwany most"**.

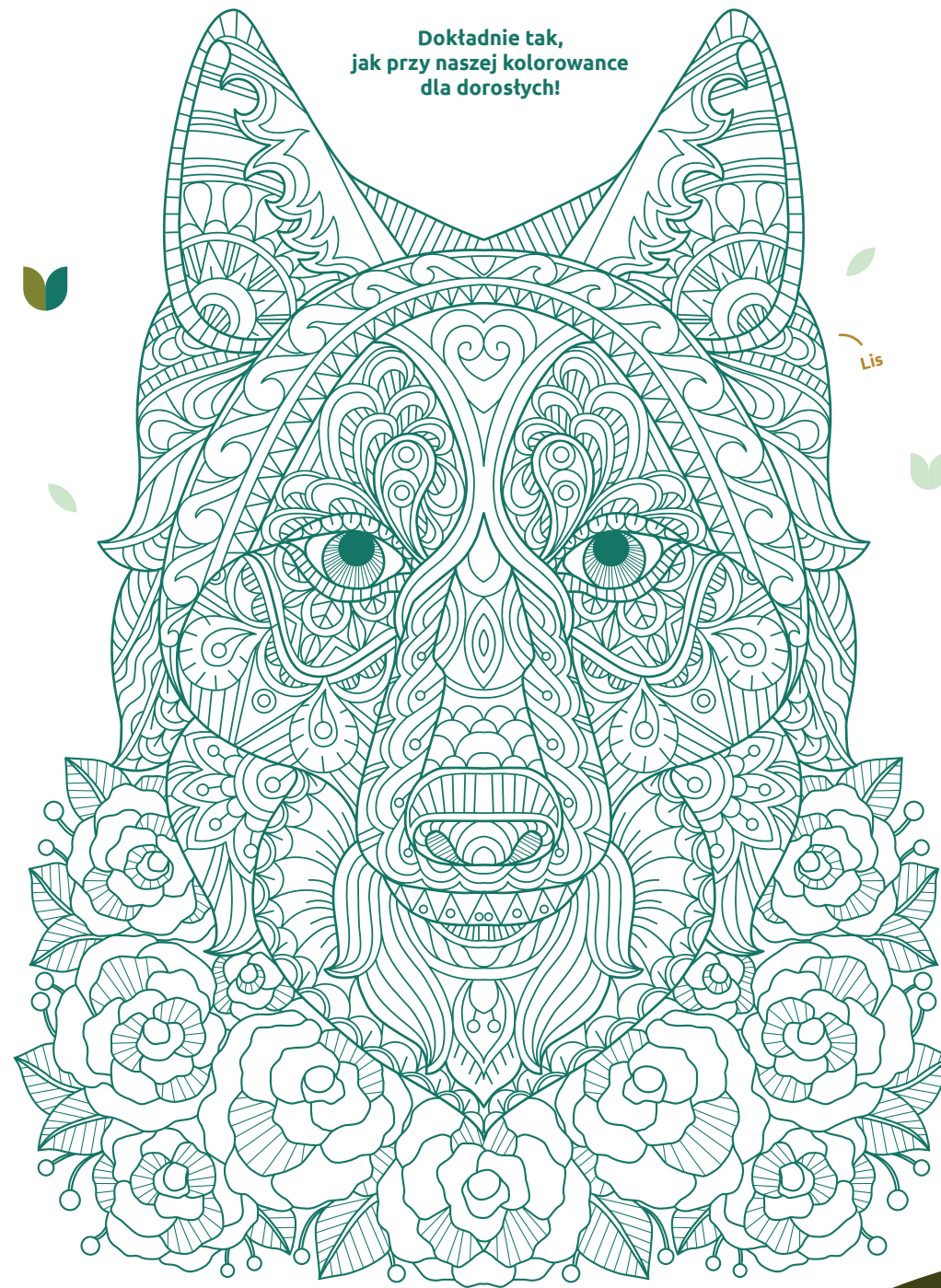

Nocleg znajdziesz na **polu namiotowym Kurowo** (toalety, altany, miejsce na ognisko) lub Kolonia Topilec (wiata, toaleta w sezonie).

Odstresuj się

W Narwiańskim Parku Narodowym odpoczniesz, zrelaksujesz się i zapomnisz o stresie.

Dokładnie tak, jak przy naszej kolorowance dla dorosłych!

Lis

Roztoczański Park Narodowy

Zachwyć się Roztoczem i Roztoczańskim Parkiem Narodowym. Najcenniejszym elementem szaty roślinnej RPN są lasy, które pokrywają około 95% jego powierzchni. Zbiorowiska leśne tworzą przede wszystkim drzewostany żyznej buczyny karpackiej i wyżynnego boru jodłowego.

Specyficzne położenie Roztocza w strefie ważnych w skali Europy granic geobotanicznych sprawia, że **fauna i flora Roztoczańskiego Parku Narodowego odznacza się dużym bogactwem i różnorodnością.**

Zwróć uwagę na ważki – np. zalotkę większą i trzeplę zieloną.

Jedną z rzadszych roślin, które możesz spotkać w RPN, jest czosnek niedźwiedzi.

Do swojej dyspozycji masz **13 ścieżek poznawczych, 5 tranzytowych szlaków turystycznych oraz 1 trasę rowerową.**

Jedną z atrakcji turystycznych jest murowany barokowy kościół "na wodzie" w Zwierzyncu. Zachwycisz się tam XVIII-wieczną architekturą i polichromiami Łukasza Smuglewicza.

Odkryj ponad 900 gatunków roślin naczyniowych.

1. Punkt Informacji Turystycznej
2. Stawy Echo
3. Florianka
4. Wypożyczalnia rowerów
5. Wypożyczalnia kajaków

Województwo lubelskie
Mezoregion Roztocze Środkowe,
Roztocze Zachodnie
Powierzchnia **8483 ha**
Ochrona ścisła **1029,22 ha**
(5 obszarów)

i Punkt Informacji Turystycznej (budynek przy Ośrodku Edukacyjno-Muzealnym RPN):

ul. Plażowa 3a
22-470 Zwierzyniec
jest czynny **codziennie:**

1.04–31.10
8:30–16:30

Punkt informacji Turystycznej poza sezonem funkcjonuje w Ośrodku Edukacyjno-Muzealnym RPN:

ul. Plażowa 3
22-470 Zwierzyniec
Czynny **od poniedziałku do piątku:**

1.11–31.03
8:30–15:00

Kontakt:
Tel.: 84 677 20 25
e-mail: informacja@roztoczanski.pn.pl

Zaplanuj wycieczkę
Centralnym Szlakiem Rowerowym
Roztocza

Z życia roztoczańskich jeleni

Łanie wraz z cielętami tworzą zwarte stada liczące od kilku do nawet kilkudziesięciu osobników. Jelenie czują się swobodnie w towarzystwie innych ssaków kopytnych, dlatego możesz je zaobserwować obok koników polskich.

Dorosły jeleń ma spory apetyt. Każdego dnia zjada około 15 kg pokarmu roślinnego, dzięki czemu przeciwdziała rozrastaniu się drzewostanów na obszarach nieleśnych. Obecnie w RPN żyje ok. 380 osobników tego gatunku.

Sprawdź,
co słychać u jeleni!

Florystyczne osobliwości

W roztoczańskich lasach kwitną rzadkie i chronione storczyki. Należą do nich m.in. **buławnik mieczolistny** o pięknie śnieżnobiałych kwiatach oraz buławnik czerwony o zachwycającym różowym wybarwieniu.

Inną florystyczną ciekawostką jest **orlik pospolity**, którego nazwa wywodzi się od budowy tego kwiatu. Jego ostroga zagięta jest jak orli szpon – na przykład orlika krzykliwego, nielicznie gniazdującego w Rztoczańskim Parku Narodowym.

Jeśli będziesz mieć szczęście...

Może wypatrzysz **zółwia błotnego**. Na przestrzeni 40 lat zaobserwowano osobniki tego gada zaledwie pięć razy! Co istotne, gatunek ten jest objęty ochroną i został wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

Ostatnim razem udało się go wypatrzyć w obszarze rozlewisk bobrowych.

Zobacz,
gdzie się wybierasz!

Zwierzę herbowe

Symbolem Rztoczańskiego Parku Narodowego jest konik polski.

Nazwa ta została wprowadzona do piśmiennictwa hipologicznego przez prof. Tadeusza Vetulaniego, dzięki któremu ocalono ostatnich potomków dzikich tarpanów i stworzono prawdopodobnie pierwszą na świecie hodowlą zachowawczą. Hodowla koników polskich w RPN rozpoczęła się w 1982 r.

Do dziś jest to jedyna autentycznie rodzima rasa polskich koni.

Spacerując po RPN, możesz natknąć się na wiele skarbów roztoczańskiej fauny i flory, a wśród nich:

Jest co oglądać 📷

Jeśli jesteś w Roztoczańskim Parku Narodowym, nie przegap...

- ✔ Ośrodka Edukacyjno-Muzealnego RPN w Zwierzyńcu z jego bogatą ofertą wystawienniczo-edukacyjną.
- ✔ Izby Leśnej we Floriancie z ekspozycjami historyczno-etnograficznymi.
- ✔ Ośrodka Hodowli Zachowawczej we Floriancie z hodowlą stajenną koników polskich.
- ✔ Punktów widokowych: na Bukowej, Piasecznej Górze.
- ✔ Wież widokowych: na stawach Echo przy osadzie Rybakówka oraz na Białej Górze.
- ✔ Pomostów z platformami widokowymi: przy Stawach Echo oraz przy Czarnym Stawie.
- ✔ Miejsc Pamięci Narodowej: Cmentarz wojenny Żołnierzy Wojska Polskiego z 1939 r., Pomnik Powstańców Styczniowych poległych pod Panasówką 3 września 1863 r., Pomnik Powstania Zamojskiego w Szewni Dolnej.

3630
gatunków zwierząt

20
zagrożonych gatunków roślin naczyniowych

1100
gatunków grzybów

30
gatunków roślin górskich, np. buk, jodła, świerk

16
bobrów

2
rysie

Odstresuj się 🌿

Roztoczański Park Narodowy jest również ostoją dzięciołów. Wśród gałęzi drzew czai się gdzieś dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł średni i dzięcioł białostrzygi. Usiądź, wycisz się i posłuchaj, co szumi w lesie! Pomoże Ci w tym nasza kolorowanka!

Twój plan na wycieczkę

W RPN masz do swojej dyspozycji 13 ścieżek poznawczych oraz małowinniczą wewnętrzną trasę rowerową. Zobacz podpowiedzi, a dobrze zaplanujesz swoją wycieczkę.

- ❖ Ścieżka na Bukową Górę – wyłącznie turystyka piesza. **Wymagana karta wstępu***.
- ❖ Ścieżka na Piaseczną Górę – turystyka piesza, narciarstwo biegowe.
- ❖ Ścieżka po wydmie do Stawów Echo – turystyka piesza, narciarstwo biegowe.
- ❖ Ścieżka do Stawów Echo – turystyka piesza, rowerowa, narciarstwo biegowe.
- ❖ Ścieżka aleją Aleksandry Wachniewskiej – turystyka piesza, narciarstwo biegowe, na odcinku Oś wodna-Biały Słup również turystyka rowerowa.
- ❖ Ścieżka na Górę Niedźwiedź – turystyka piesza, rowerowa, narciarstwo biegowe.
- ❖ Ścieżka historyczno-przyrodnicza do Wzgórza Polak – turystyka piesza, rowerowa, narciarstwo biegowe.
- ❖ Ścieżka historyczno-przyrodnicza do Wojdy – turystyka piesza, rowerowa, narciarstwo biegowe.
- ❖ Ścieżka dendrologiczna we Florianie – turystyka piesza.
- ❖ Ścieżka krajobrazowa we Florianie – turystyka piesza, rowerowa, jazda konna wierzchem, narciarstwo biegowe.
- ❖ Ścieżka na Białą Górę – turystyka piesza.
- ❖ Ścieżka szlakiem Miejsc Pamięci Narodowej (czerwona) – turystyka piesza.
- ❖ Łącznik do ścieżki na Bukową Górę – turystyka piesza, rowerowa, narciarstwo biegowe.
- ❖ Trasa rowerowa do Florianki – turystyka piesza, rowerowa, narciarstwo biegowe. **Wymagana karta wstępu***.

*Karty wstępu do nabycia w Punkcie Informacji Turystycznej lub online.

Z energią na... Roztoczu

W 2022 roku Fundacja PGE wsparła realizację projektu naukowo-badawczego „Sowy roztoczańskich lasów, rozłogów i wsi”.

Dzięki badaniu udało się pozyskać informacje o stanie populacji sów bytujących w Roztoczańskim Parku Narodowym. W liczeniu wszystkich osobników aktywnie pomagali wolontariusze PGE.

Fundacja PGE wsparła również modernizację ścieżki edukacyjnej na Piaseczną Górę.

Słowiński Park Narodowy

Województwo pomorskie
Mezoregion Wybrzeże Słowińskie
Powierzchnia **32744,03 ha**
Ochrona ścisła **13 obszarów**

Odkryj park narodowy, który ze względu na różnorodne siedliska przyrodnicze wyróżnia się wysokim statusem – zarówno w Polsce, jak i na świecie.

SPN należy do obszarów istotnych dla ptaków (IBA) i w całości jest wpisany na listę obszarów RAMSAR. Z kolei ze względu na walory naturalne i kulturowe figuruje jako światowy rezerwat Biosfery (MaB UNESCO). Ponadto, Słowiński Park Narodowy jest jednym ze światowych obszarów chronionego morza.

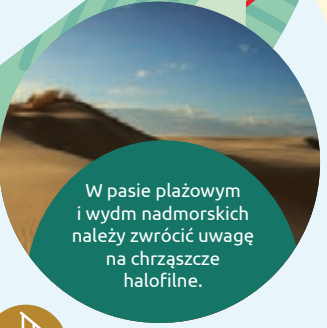
W SPN spotkasz 3 foki i morświna.

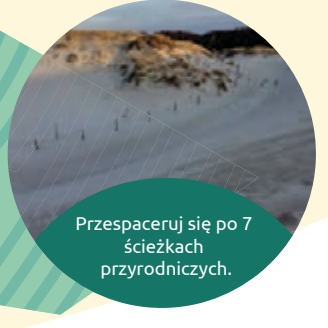
W ekosystemach wodnych SPN żyją m.in. łososie, trocie i węgorze.

Korzystaj z ok. 200 km szlaków – pieszych, rowerowych i kajakowych.

W pasie plażowym i wydm nadmorskich należy zwrócić uwagę na chrząszcze halofilne.

Przespaceruj się po 7 ścieżkach przyrodniczych.

Czy wiesz, że...

Fundacja PGE sfinansowała nagrody dla laureatów **trzech pierwszych miejsc** w konkursie graficznym na stworzenie logotypu Słowińskiego Rezerwatu Biosfery.

1. Parking / Miejsca postojowe
2. Latarnia morska
3. Sptyw kajakowy
4. Punkt wypoczynkowy
5. Pole namiotowe
6. Wieże widokowe
7. Kładka
8. Wydmy
9. Małe gastronomie
10. Plaża strzeżona

i Niezbędne informacje otrzymasz w biurze Dyrekcji SPN: ul. Bohaterów Warszawy 1A, 76-214 Smołdzino **Godz. otwarcia: 7:30-15:30**
Tel. Kontaktowy: 59 811 72 04

Informacja dla turystów
 Słowiński Park Narodowy udostępniany jest od świtu, rozumianego jako godzina przed wschodem słońca, do zmierzchu, rozumianego jako godzina po zachodzie słońca.

Gdy widzisz sieweczki, bądź uważny

Ptakami szczególnie związanymi ze Słowińskim Parkiem Narodowym są **sieweczki obrożne**. Gdzie możesz je spotkać? Przede wszystkim w pasie plażowym. Gdy uda Ci się je zauważyć, zachowaj szczególną ostrożność. Ich jaja znajdują się na otwartej przestrzeni, w niewielkich dołkach. Widząc zaniepokojonego, odzywającego się ptaka, należy ominąć go szerokim łukiem. Dzięki temu unikniesz zdeptania podobnych do otoczków jaj w gnieździe.

Roślinne relikty

W SPN jest wiele do odkrycia. Wśród roślin zwróć szczególną uwagę na **relikty glacialne**, które świadczą o niedawnym, z geologicznego punktu widzenia – okresie lodowcowym.

Należą do nich m.in. **malina moroszka** i **bażyna czarna**.

Flora

W Parku stwierdzono występowanie:

990 gatunków roślin naczyniowych

197 gatunków mszaków

Co rośnie w lesie?

Około **19% powierzchni SPN zajmują lasy**, w których głównymi gatunkami są: sosna zwyczajna, brzoza brodawkowata, olsza czarna, brzoza omszona i świerk pospolity.

Duży udział sosny sprawia, że w Parku zauważysz najwięcej **drzewostanów iglastych**, które nazywane są borami.

Uwaga!

Na terenie SPN obowiązuje **zakaz wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą** i czynną – z wyjątkiem psów asystujących w rozumieniu Ustawy.

Symbol SPN

Wizytówką Słowińskiego Parku Narodowego jest mewa srebrzysta, która najczęściej kojarzona jest przede wszystkim z Wyspą Kamienną na jeziorze Gardno.

To właśnie tam w przeszłości odnotowano jedno z pierwszych lęgów tego ptaka w Polsce.

Słowiński Park Narodowy
zaprasza
do odkrywania...

282 gatunków
ptaków

162 gatunków
ptaków
lęgowych

58 gatunków
ssaków

3 gatunków
minogów

Jest co oglądać

Powierzchnia SPN obejmuje wody
morskie, wody śródlądowe (jeziora)
oraz lądy, w proporcjach odpowiednio:
34 – 31 – 35%.

Park dzieli się na 8 Obwodów
Ochronnych:

- 1. Rąbka
- 2. Smołdziński Las
- 3. Rowy
- 4. Żarnowska
- 5. Kluki
- 6. Smołdzino
- 7. Gardno i Łebsko
- 8. Bałtyk

Uwaga!

Pamiętaj, że wybrane fragmenty szlaków
mogą być trudne technicznie
– zapiaszczone lub podmokłe.

Łamigłówka

Czy wiesz, jaki ptak jest kojarzony z Wyspą Kamienną
na jeziorze Gardno?

Odpowiedź ukryliśmy w spirali.

odpowieź

Ciekawostka

Ile żyją mewy? Jedna z mew srebrzystych
zaobraczkowanych jako pisklak na wysepce jeziora Łebsko
skończyła w 2022 roku 33 lata.

Świętokrzyski Park Narodowy

Przespaceruj się po trzecim najstarszym parku narodowym w Polsce, którego aż 95% powierzchni zajmują lasy.

Pamiętaj, żeby zwrócić uwagę na gołoborza, czyli... najbardziej charakterystyczny element przyrody nieożywionej w ŚPN. Nazwa "gołoborze" pochodzi od ludowego określenia "gołe od boru" i oznacza charakterystyczne rumowiska skalne otoczone lasem, występujące na zboczach Łysogór.

Odkryj 9 ścieżek edukacyjnych o łącznej długości 33,6 km (piesze, dla skitourów oraz 2 rowerowe).

Udogodnienia dla osób niepełnosprawnych

Podziwianie walorów przyrodniczych i kulturowych w ŚPN jest możliwe w następujących miejscach: na odcinku szlaku czerwonego z Huty Szklanej na szczyt Łysej Góry (ok. 2 km), na górnej platformie widokowej na Łysej Górze, w Muzeum Przyrodniczym na Łysej Górze (parter).

Dostępny jest również budynek dyrekcji ŚPN, na parterze i piętrze, gdzie znajdują się sale do zajęć.

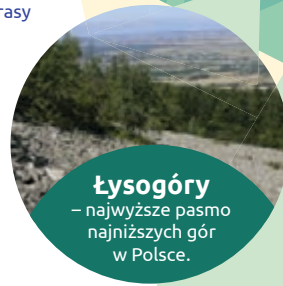
Wypatruj **żurawia** – jednego z największych ptaków występujących w Polsce.

Czas przejazdu: **ok. 2-8h** w zależności od trasy

Czas przejścia: **ok. 2h** w zależności od trasy

Łysogóry – najwyższe pasmo najniższych gór w Polsce.

Czy wiesz, że...

w 2021 roku Fundacja PGE wsparła projekt, wykonanie oraz rozruch instalacji fotowoltaicznej wraz z infrastrukturą towarzyszącą?

Czeka na Ciebie **611 gatunków motyli.**

4.

Nie przeocz wychodni skalnych na Bukowej Górze w Paśmie Klonowskim czy przed bramą klasztorną na Świętym Krzyżu.

Zachwyć się **Puszczą Jodłową.**

Biuro Dyrekcji ŚPN jest czynne: **7:30-15:30**

Adres: ul. Suchedniowska 4, 26-010 Bodzentyn

Telefon kontaktowy: 41 311 51 06

Województwo świętokrzyskie
Mezoregion Góry Świętokrzyskie
Powierzchnia **76,94 km²**
Ochrona ścisła **29,11 km² - 38%** powierzchni Parku

1. Źródło św. Franciszka
2. Łysica
3. Ścieżka „Na przetęcz św. Mikołaja”
4. Siedziba ŚPN
5. Ścieżka „Na przetęcz Hucką”
6. Huta Szklana
7. Łysa Góra i Święty Krzyż

Przejdź się **6 szlakami turystycznymi** o łącznej długości 31 km (piesze i dla skitourów).

Kwiatowe kobierce zawilców

W Świętokrzyskim Parku Narodowym możesz zachwycić się zawilcowymi „dywanami”, które znajdziesz m.in. na Chętmowej Górze. Jeśli chcesz zobaczyć je na własne oczy, odwiedź ŚPN na początku wiosny, jeszcze przed rozwojem liści drzew. To właśnie wtedy kwitnie zawilec gajowy, zaliczany do geofitów.

Przyjrzyj się z bliska ŚPN!

W poszukiwaniu wiosny

Jednym z pierwszych zwiastunów wiosny jest... **łuskiewnik różowy**. Roślina ta, tak jak zawilec gajowy, jest geofitem. Jej większa część w postaci podziemnych pędów znajduje się głęboko w glebie, a kwiaty wychylają się z ziemi dopiero po ok. 10 latach. Łuskiewnik nie przeprowadza fotosyntezy i jest rośliną pasożytniczą. Jego kłącza wrastają w korzeń rośliny żywicielskiej, a potem pobierają z niej niezbędne do funkcjonowania składniki mineralne i organiczne.

Kum, kum

W zbiorowiskach leśnych, na łąkach, polach uprawnych, a nawet w gołoborzach możesz spotkać **ropuchę zieloną** – jeden z trzech gatunków ropuch występujących w ŚPN.

Podobnie jak traszki, ropuchy zasiedlają zbiorniki wodne wyłącznie w porze godowej, a poza tym okresem prowadzą naziemny tryb życia.

Dorośle ropuchy nie mają wielu wrogów. Dlaczego? Bo ich skóra zawiera liczne gruczoły jadowe.

Zobacz taniec żurawi

Żurawi taniec

Co ciekawe, żurawie dobierają się w pary na całe życie, a po powrocie z zimowisk mają swoje toki.

Taniec, podczas którego żurawie kłaniają się sobie, podskakują i rzucają trawą, jest zwiastunem zbliżającej się wiosny. Żurawie gniazdują na podmokłych łąkach, śródleśnych torfowiskach i rozlewiskach stworzonych przez bobry.

Samice składają najczęściej 1-2 jaja i wysiadują je przez około 30 dni. Młode żurawie to zagniazdowniki – po wykluciu mogą samodzielnie chodzić i zdobywać pożywienie. Podczas wychowu młodych dorosłe ptaki są tajemnicze i ostrożne.

W przypadku ataku udają, że są ranne i w ten sposób odciągają od młodych uwagę drapieżników.

Ciekawostka:

Młode żurawie zaczynają latać po około **10 tygodniach**.

W Świętokrzyskim Parku Narodowym możesz zachwyć się różnorodną fauną. Wytęż wzrok i odkryj okoto:

150 gatunków ptaków

45 gatunków ssaków

14 gatunków płazów

6 gatunków gadów
66 gatunków ślimaków lądowych

187 gatunków pająków

150 gatunków owadów

W ekosystemach Parku żyje również okoto...

859 gatunków roślin

272 gatunków glonów

45 gatunków grzybów wielkoowocnikowych

34 gatunków porostów

Jest co oglądać

Wycieczka po Parku może być naprawdę fascynującą przygodą. Powierzchnia ŚPN dzieli się na 8 Obwodów Ochronnych:

- ☑ Chełmowa Góra
- ☑ Dąbrowa
- ☑ Dębno
- ☑ Jastrzębi Dół
- ☑ Klonów
- ☑ Podgórze
- ☑ Święta Katarzyna
- ☑ Święty Krzyż

Odstresuj się

Odetchnij i dodaj odrobinę koloru dostojnemu jeleniowi, z którym wiąże się pewna historia...

Ciekawostka:

Symbolem ŚPN jest jelen z podwójnym krzyżem. Autorem pierwowzoru logotypu był Wiesław Paweł Kapuściński, absolwent ASP w Warszawie. A inspiracją stała pewna znana legenda. Zgodnie z nią król węgierski, Emeryk, podczas polowania w pradawnej puszczy, goniąc za jeleniem, oddalił się od orszaku i zabłądził. Gdy chciał strzelić do zwierzęcia, zauważył pomiędzy jego okazałym porożem otoczony blaskiem krzyż o podwójnych ramionach. Emeryk, uznając to za znak od Boga, złożył obietnicę, zgodnie z którą wybudował klasztor i złożył w nim otrzymane od ojca relikwie drzewa Krzyża Świętego.

Wsparcie w sercu Gór Świętokrzyskich

W 2021 roku Fundacja PGE była zaangażowana w inwestycję pn. „Zaprojektowanie, wykonanie i rozruch instalacji fotowoltaicznej usytuowanej na konstrukcji zadaszającej parking (carport) na terenie oraz na potrzeby Ośrodka Edukacyjnego i Dyrekcji ŚPN wraz z infrastrukturą towarzyszącą”.

W 2022 roku zrealizowano dwa projekty edukacyjne:

- „Energia zaklęta w przyrodzie, odkryj ją w Świętokrzyskim Parku Narodowym”,
- Rodzinne Fotostory w Świętokrzyskim Parku Narodowym”.

Plener fotograficzny

We wrześniu 2022 trzydziestu pasjonatów fotografii wzięło udział w **plenerze fotograficznym**. Wsparto ich kilku pracowników Grupy PGE.

Efektom był zbiór pięknych zdjęć fauny i flory, które zostały zaprezentowane w formie wystawy.

Wigierski Park Narodowy

Odwiedź miejsce, które wyróżnia się niezwykłym bogactwem jezior otoczonych rozległymi lasami Puszczy Augustowskiej. Oprócz największego i niesamowicie malowniczego jeziora Wigry, w Wigierskim Parku Narodowym możesz się również zachwycić ponad 40 naturalnymi zbiornikami wodnymi.

Zwróć też uwagę na jedną z najciekawszych osobliwości – "suchary", śródleśne niewielkie jeziora dystroficzne, a także 8 rzek – w tym najbardziej znaną, Czarną Hańczę.

Do odkrycia masz ponad 1000 gatunków roślin.

3.

6.

1.

2.

5.

7.

Czeka na Ciebie – 6 oznakowanych szlaków rowerowych i szlak kajakowy Wigry-Czarna Hańcza – Kanał Augustowski.

Województwo podlaskie
Mezoregion Pojezierze
Wschodniosuwalskie,
Równina Augustowska
Powierzchnia 15 085 ha
Ochrona ścisła 12%
Ochrona czynna 70%
Ochrona krajobrazowa 18%

W wigierskich lasach żyją jelenie i wilki.

Spójrz w taflę jeziora Wigry. W jego głębinach kryją się gdzieś sieje i sielawy.

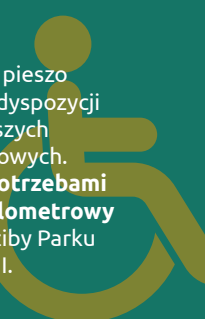
Czy wiesz, że...

w 2022 roku Fundacja PGE wsparła powstanie wystawy stałej pt. „Geologia i krajobraz Wigierskiego Parku Narodowego” w Muzeum Wigier.

4.

1. Dyrekcja Wigierskiego Parku Narodowego
2. Parking / Miejsca postojowe
3. Zielony szlak rowerowy
4. Podlaski Szlak Bociani
5. Muzeum Wigier
6. Ośrodek Edukacji Środowiskowej
7. Klasztor Wigierski

WPN możesz odkrywać pieszo lub na rowerze. Do swojej dyspozycji masz 160 km tras pieszych oraz 116 km tras rowerowych. Dla osób ze specjalnymi potrzebami jest dostępny ponad 1,5-kilometrowy odcinek, wiodący od siedziby Parku do jeziora Suchar II.

i Punkt Informacji Turystycznej WPN jest czynny:

Dni robocze: 7:00-15:00
 Weekendy (w wakacje): 9:00-16:00

Różnorodność świata roślin

Lasy są dominującą powierzchniowo formacją roślinną WPN i zajmują **9,4 tys. ha powierzchni**. Do tej pory stwierdzono występowanie ponad **1000 taksonów roślin naczyniowych - gatunków, podgatunków i odmian rodzimych, obcych, trwale zadomowionych - niektórych roślin hodowlanych**.

Gatunki borealne (takie, których naturalnym siedliskiem są północne rejony Europy, Azji i Ameryki Północnej) reprezentują m.in.: bagno zwyczajne, **żurawiny - błotna i droбноowocowa**, mącznica lekarska i skalnica torfowiskowa.

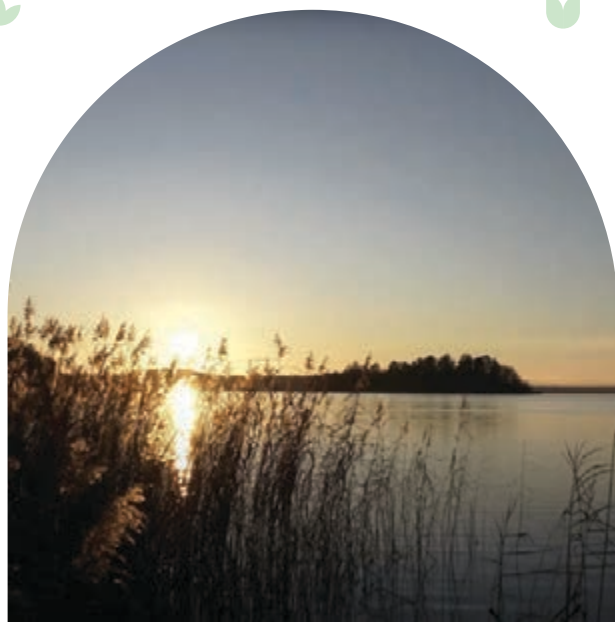
Zachwycisz się również falującymi na wietrze **turzycami - bagienną i życiwą**. A także takimi roślinami, jak: czartawa drobna, żłobik koralowy, widłak spłaszczony, rosiczka długolistna, rosiczka okrągłolistna, tajeża jednostronna, gnidosz królewski, bagnica torfowa oraz pływacz średni.

Podziwiaj Wigry od wschodu do zachodu słońca

Wigry pięknie się wiją

Jeśli spojrzysz na jezioro Wigry z góry, z łatwością zauważysz, że jego kształt jest nieco zbliżony do litery „S”, a nazwa prawdopodobnie wywodzi się z jaćwieskiego słowa „wingris”, które oznaczało „wijący się, kręty”.

To warto wiedzieć

W 2002 roku **Wigierski Park Narodowy został wpisany na listę Ramsar**, której celem jest promowanie ochrony i zrównoważonego użytkowania terenów podmokłych.

Co wiemy o bobrze?

Bóbr europejski jest symbolem Wigierskiego Parku Narodowego. Pierwsze stanowisko bobrów obecnych w Parku odkryto w latach 1944-1949 przy ujściu Czarnej Hańczy.

Dziś w obszarze WPN zamieszkuje około 160 bobrów, a gatunek ten zasiedlił wszystkie możliwe do zamieszkania środowiska wodne: jeziora, „suchary”, rzeki, rowy melioracyjne i śródpolne oczka wodne.

Przechadzaj się po lasach,
patrz w niebo i zagłądaj
do szemrzącej wody.
**Jeśli będziesz spostrzegawczy,
możesz zauważyć:**

Jest co oglądać

**Wigierski Park Narodowy możesz
zwiedzać na różne sposoby.**

Jednym z nich jest wycieczka jedną
z tras edukacyjnych. A jest ich 6!

- ▼ **Ścieżka 1: „Suchary”.** Ścieżka prowadzi wokół śródleśnych jezior (sucharów) przez lasy i torfowiska z charakterystycznymi roślinami i zwierzętami. Przejście zajmie **ok. 2h.**
- ▼ **Ścieżka 2: „Las”.** Spacer zaczniesz przy siedzibie Parku w Krzywem, a podczas wycieczki odkryjesz kilka siedlisk leśnych. Przejście trasy zajmie **50 minut.**
- ▼ **Ścieżka 3: „Jeziora”.** Jedna trasa, trzy jeziora – Wigry, Suchar Wielki i Długie. Początek ścieżki znajdziesz nad Zatoką Słupiańską, koło półwyspu Łysocha. Na tę wycieczkę zarezerwuj **ok. 2h.**
- ▼ **Ścieżka 4: „Samle”.** W ciągu **2,5h** odkryjesz pobliskie jeziora – Gatężyste, Samle Duże i Samle Małe, a także poznasz historię okolicznych terenów i ich mieszkańców. Ścieżka zlokalizowana jest na terenie Obwodu Ochronnego Krzywe.
- ▼ **Ścieżka 5: „Puszcza”.** Obecnie do zwiedzania udostępniony jest tylko jej fragment prowadzący wzdłuż Suchara Konopniak do Leśniczówki w Wysokim Moście. (czas przejścia **około 30-45 minut**).

3300
gatunków owadów

12 gatunków ptaków
31 gatunków ryb

5 gatunków gadów

206 gatunków płazów
51 gatunków ssaków

Nie znalazłeś wszystkich?
Nic się nie martw i...
**wrótć za jakiś czas i odkrywaj
kolejne szlaki i miejsca.**

- ▼ **Ścieżka 6: „Płazy”.** Zapoznanie z walorami przyrodniczymi ścieżki zajmie około **30-50 minut**. Trasa przebiega wśród pól, łąk i zabagnień położonych w centralnej części półwyspu Rosochaty Róg.

Łamigłówki

Rozwiąż rebusy i poznaj kolejne zwierzęta,
które żyją w Wigierskim Parku Narodowym.

~~c~~ = j ~~d~~ = e

~~c~~ i = l

~~a~~ f = l

+ e l = t e = n b = y

odpowieź

~~z~~

~~ć~~

odpowieź

Z energią łączy my pokolenia

W latach 2022-2023 Fundacja PGE wsparła projekt „Z energią łączy my pokolenia”, w ramach którego zorganizowano ponad 70 wydarzeń edukacyjnych, m.in.

- ❖ Noc Sów,
- ❖ Poranek Dzięcioła,
- ❖ Wielki Dzień Pszczół,
- ❖ Świat Nietoperzy,
- ❖ Rykowisko,
- ❖ Letnia Akademia Przyrody,
- ❖ Gawędy o przyrodzie,
- ❖ przyrodnicze warsztaty ruchowe,
- ❖ spacerzy nordic walking,
- ❖ rodzinne warsztaty grzybowe,
- ❖ akcja usuwania inwazyjnych gatunków roślin,
- ❖ obóz naukowy „Akademia Wigierska”.

Rok 2023 to również „Badanie możliwości wykorzystania zespołu dzięciołów *Picidae* do oceny różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych w Wigierskim Parku Narodowym”.

Cele szczegółowe tego projektu badawczego to:

- ❖ ocena zagęszczenia i składu gatunkowego zespołu dzięciołów WPN na 32 powierzchniach próbnych o wielkości 1 km² każda,
- ❖ badanie preferencji drzew gniazdowych poszczególnych gatunków dzięciołów,
- ❖ ocena parametrów rozrodu i sukcesu lęgowego dla najliczniejszych gatunków (dzięcioła dużego i dzięcioła czarnego),
- ❖ kontrola zasiedlenia dziupli przez inne gatunki zwierząt, ocena wykorzystania dziupli, sukcesu lęgowego, presji drapieżniczej na lęgi dziuplaków wtórnych w dziuplach dzięciołów.

PGE dla parków narodowych

PGE Polska Grupa Energetyczna angażuje się w ochronę środowiska naturalnego i propagowanie aktywnego spędzania czasu na świeżym powietrzu.

W 2022 roku we współpracy z 6 parkami narodowymi PGE zrealizowała ponad 50 różnych projektów – w tym: 22 inicjatywy edukacyjne, 4 projekty naukowo-badawcze i 3 instalacje fotowoltaiczne.

Jeszcze więcej parków pod opieką

2022

Biebrzański Park Narodowy, Świętokrzyski Park Narodowy, Roztoczański Park Narodowy, Kampinoski Park Narodowy, Wigierski Park Narodowy, Słowiński Park Narodowy

2023

+ Narwiański Park Narodowy, Magurski Park Narodowy

Zrealizowane projekty

Do tej pory Fundacja PGE przeprowadziła szereg działań, których celem była poprawa stanu przyrody, wsparcie infrastruktury turystycznej czy zasilenie parków w zieloną energię.

Dzięki PGE **Kampinoski Park Narodowy** zakupił 10 fotopułapek, które rejestrują nagrania wideo i fotografie zwierząt skrywających się w dzikich zakątkach puszczy. Wybrane materiały są na bieżąco udostępniane na portalach społecznościowych Parku oraz Grupy PGE.

W **Biebrzańskim Parku Narodowym** działania były prowadzone w myśl hasła "Różnorodność biologiczna wokół nas". Znaczna część realizowanych projektów dotyczyła ptaków, wśród których warto wymienić m.in.: na monitoring ptaków lęgowych i liczenie osobników w okresie lęgowym na 50 transektach.

Świętokrzyski Park Narodowy zorganizował 2 konkursy, w których Fundacja PGE ufundowała nagrody. Oprócz tego Park mógł zrealizować warsztaty dla pasjonatów Fotografii z całej Polski, w których wzięło udział 30 osób.

W **Roztoczańskim Parku Narodowym** zrealizowano projekt badawczy pn. „Sowy Roztoczańskich lasów, rozłogów i wsi”, który pozwolił pozyskać informacje na temat stanu zachowania rzadkich gatunków sów. Przeprowadzona została również modernizacja ścieżki edukacyjnej na Piaseczną Górę.

„Z energią łączymy pokolenia” to projekt **Wigierskiego Parku Narodowego**, w ramach którego we współpracy z PGE zorganizowanych zostało 40 różnych spotkań zachęcających do aktywnego obcowania z przyrodą.

Z kolei kluczowym obszarem współpracy PGE ze **Słowińskim Parkiem Narodowym** była międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Ochrona ekosystemów wodnych a ich udostępnianie”.

Więcej szczegółów na temat wsparcia parków narodowych przez PGE można przeczytać na stronach związanych z konkretnym parkiem.

Prowadzimy w zielonej zmianie